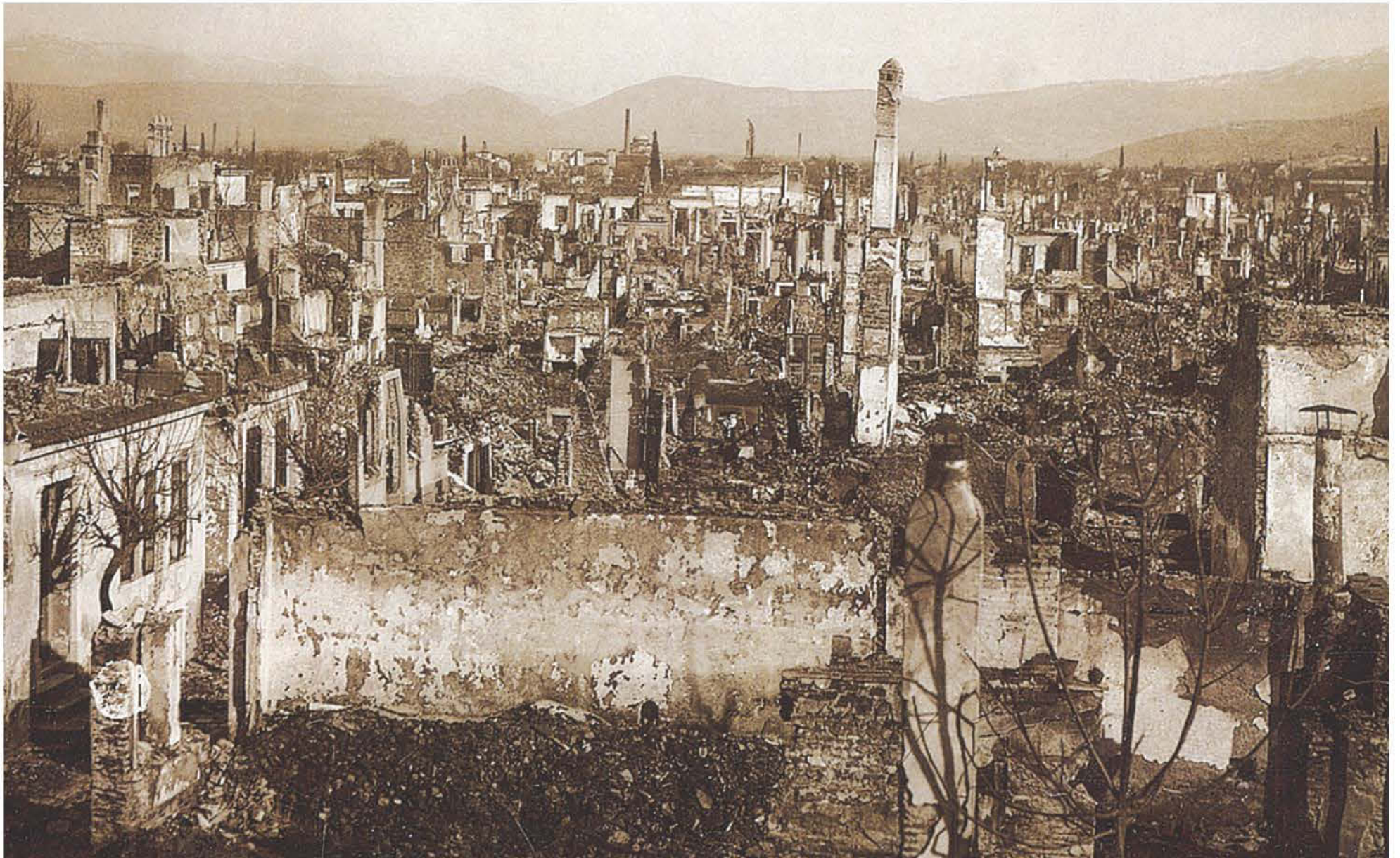

ΠΑΣΧΑ ΚΑΙ ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΙΚΟΣ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ

Πασχαλινά έθιμα και συνήθειες των Μικρασιατών

Οι γιορτές του Πάσχα έχουν αναμφισβήτητα το πιο έντονο θρησκευτικό χρώμα από όλες τις ελληνικές γιορτές. Προηγείται η λιτή περίοδος προετοιμασίας, η Σαρακοστή, με τη νηστεία, τους Χαιρετισμούς, τον ψυχικό, πητικό και σωματικό εξαγνισμό των ανθρώπων. Ουσιαστικά οι πασχαλινές γιορτές αρχίζουν από το Σάββατο του Λαζάρου και κορυφώνονται το Νιότριο (Τρίτη της Διακαινησίμου) ή ακόμη και την Παρασκευή της Ζωοδόχου Πηγής, σε μερικά μέρη.

Στη Μικρά Ασία, όπως και σε όλους τους ελληνικούς τόπους, η Λαμπρή γιορταζόταν με ευλάβεια, κατάνυξη και μεγαλοπρέπεια, χωρίς άμετρες διασκεδάσεις. Τα έθιμα είναι πολλά και διάφορα, άλλα κοινά σε όλους τους Έλληνες και άλλα εντελώς τοπικά και μοναδικά. Πολλά από αυτά διατηρούνται ίσαμε σήμερα στους τόπους, όπου εγκαταστάθηκαν πρόσφυγες, επειδή συνδέονται άμεσα με τη θρησκεία.

Το Λαζαροσαββάτο άρχιζαν οι μεγά-

λες θρησκευτικές εκδηλώσεις, με επισκέψεις στα νεκροταφεία για τον καθαρισμό και το στολισμό των τάφων. Είναι μια προσπάθεια για ανάσταση και συμμετοχή των νεκρών στις τελετές, συνδεδεμένη με την ανάσταση του Λαζάρου. Τα παιδιά την ίδια μέρα τραγουδούσαν το 'γκώμιο του Λαζάρου ή λαζαρικό (ένα είδος καλάντων), βαστώντας μια κούτσα (κούκλα) - ομοίωμα του σαβανωμένου Λαζάρου - και στεφάνια με πρασινάδες και μάρδοι (μεγάλες κίτρινες κι άσπρες μαργαρίτες του αγρού).

Ήρτ' ο Λάζαρος, ήρταν τα Βάγια, / ήρτ' η Κυριακή που τρών' τα ψάρια. / - Πού 'σουνε, Λάζαρε, πού 'ν' η φωνή σου, / που σ' ηγύρευε η μάνα κι η αδερφή σου; / - Ήμουνε στη γη βαθιά κωμένος / και με τσι νεκροί νεκρός κι αποθαμένος. / - Λάζαρέ μου, σαν τι είδες, εις τον Άδη που πήες; / - Είδα τρόμοι κι είδα φόβοι, / είδα βάσανα και πόνοι. / Δώμοιτε, καλέ, λίγο νεράκι, / να ξεπλύνω τη καρδιάς μου το φαρμάκι.

Οι νοικοκυρές πδώνανε στα παιδά-

κια αβγά και τσι λαζάρου, ανθρωπόμορφα κουλουράκια, ζυμωμένα ειδικά για το παιδομάνι με ζάχαρη, λάδι και μαστίχι ή κανέλα.

Σε μικρά ή απομονωμένα χωριά, το βράδυ του Λαζαροσαββάτου άναβαν τσι μεάλιοι αφανοί (φωτιές) και τσι πηδούσαν για το καλό ή τραγουδούσαν γύρω απ' αυτές τροπάρια και τραγούδια βαγιατικά και πασχαλινά με λυπητερό περιεχόμενο.

Την Κυριακή του Βαγιού (ή τω Βαγιώ) όλοι πήγαιναν στην εκκλησία για τα Νύφια (ακολουθία του Νυμφίου) και έπαιρναν βαγιόκλαρα (δάφνες), που τα φυλούσαν στο κονοστάσι, γιατί πίστευαν πως έχουν θεραπευτικές και εξορκιστικές ιδιότητες. Καθιερωμένο φαγητό της ημέρας είναι τα ψάρια και οι σαλάτες.

Το Μεγαλοβδόμαδο είναι περίοδος αυστηρής νηστείας, γενικών προετοιμασιών και καθημερινού εκκλησιασμού. Όλος ο κόσμος συμμετείχε ευλαβικά στις λειτουργίες ή λουλουριές, ενώ παιδιά με θορυβώδεις ρουκάνε

γύριζαν περιστασιακά στους δρόμους τραγουδώντας ρυθμικά τραγούδια του τύπου:

Βάγια, Βάγια τω Βαγιώ, / τρώμε ψάρι και κολιό / και την άλλη Κυριακή / βάνω τ' άσπρο μου βρακί / και σαρώ στα δώματα, / πέφτουν τα παπλώματα, / τα ματζώνουν οι γριές / κάτω απ' τσι κουντουρουδιές. / Μεγάλη Δευτέρα - ο Χριστός στη μαχαίρα. / Μεγάλη Τρίτη - ο Χριστός εκρύφτη. / Μεγάλη Τετάρτη - ο Χριστός εκάθη. / Μεγάλη Πέμπτη - ο Χριστός ευρέθη. / Μεγάλη Παρασκευή - ο Χριστός στο καρφί. / Μεγάλο Σάββατο - ο Χριστός στον τάφο / τη Λαμπρή την Κυριακή τρώμε το παχύ τ' αρνί (ή μπαμ εδώ και μπουμ εκεί).

Οι άνθρωποι τις μέρες αυτές ηβάνανε ντόλια (σκούρα ρούχα, ιδίως μαύρα), σε ένδειξη λύπης και πένθους. Στα σπίτια γίνονταν διαρμίσματα (συγυρίσματα), ασπρίσματα, μπουγάδες, ζυμώματα και γενικές ετοιμασίες για τη μεγάλη γιορτή. Τα βράδια όλοι συμμετείχαν ευλαβικά στις ακολουθίες, παρακολουθώντας